TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2017. gada 23. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Konkurence – Pakalpojumu sniegšanas brīvība – Advokātu profesionālās organizācijas noteikti minimālie honorāru apmēri – Aizliegums tiesai uzdot atlīdzināt summu, kas ir mazāka par šiem minimālajiem apmēriem – Valsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram pievienotās vērtības nodoklis (PVN) ietilpst brīvās profesijas pārstāvja sniegtā pakalpojuma cenā

Apvienotās lietas C-427/16 un C-428/16

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa, Bulgārija) iesniedza ar lēmumiem, kas pieņemti 2016. gada 26. aprīlī un kas Tiesā reģistrēti 2016. gada 1. augustā, tiesvedībās

***"CHEZ Elektro Balgaria" AD***

pret

***Yordan Kotsev*** (C-427/16),

un

***"FrontEx International" EAD***

pret

***Emil Yanakiev*** (C-428/16).

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], tiesneši K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*], Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], S. Rodins [*S. Rodin*] (referents) un E. Regans [*E. Regan*],

ģenerāladvokāts N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretārs M. Aleksejevs [*M. Aleksejev*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 1. jūnija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– "*CHEZ Elektro Bulgaria" AD* vārdā – *K. Kral* un *K. Stoyanova*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

– "*FrontEx International" EAD* vārdā – *A. Grilihes*, pārstāvis,

– Kipras valdības vārdā – *D. Kalli*, pārstāve,

– Eiropas Komisijas vārdā – *L. Malferrari* un *I. Zaloguin*, kā arī *P. Mihaylova*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

## Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par LESD 56. panta 1. punkta un 101. panta 1. punkta, kā arī Padomes 1977. gada 22. marta Direktīvas 77/249/EEK par pasākumiem, kas palīdz advokātiem sekmīgi īstenot brīvību sniegt pakalpojumus (OV 1977, L 78, 17. lpp.), un Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīvas 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006, L 347, 1. lpp.) interpretāciju.

2 Šie lūgumi tika iesniegti saistībā ar tiesvedībām starp "*CHEZ Elektro Bulgaria" AD* un *Yordan Kotsev* (C-427/16), un "*FrontEx International" EAD* un *Emil Yanakiev* (C-428/16) par pieteikumiem izdot maksājuma rīkojumus saistībā tostarp ar advokāta honorāra un juriskonsulta atlīdzības samaksu.

### Atbilstošās tiesību normas

#### *Savienības tiesības*

3 Direktīvas 2006/112 78. panta pirmās daļas a) punktā ir paredzēts:

"Summā, kurai uzliek nodokli, ietver šādas sastāvdaļas:

a) nodokļi, nodevas un citi maksājumi, izņemot pašu [pievienotās vērtības nodokli (PVN)];

[..]."

4 Direktīvas 77/249 1. panta 1. punkta pirmajā daļā ir noteikts:

"Šī direktīva tajā noteiktajās robežās un saskaņā ar tajā paredzētajiem nosacījumiem tiek piemērota attiecībā uz advokātu darbību pakalpojumu sniegšanā."

#### *Bulgārijas tiesības*

5 *Grazhdanski protsesualen kodeks* (Civilprocesa kodekss, turpmāk tekstā – "*GPK*") 78. pantā ir noteikts šādi:

"1. Prasītāja samaksātās nodevas, tiesvedības izdevumus un advokāta honorārus, ja prasītājam tāds bijis, atbildētājs sedz proporcionāli prasījuma apmierināšanai.

[..]

5. Ja viena lietas dalībnieka samaksātais advokāta honorārs, ņemot vērā lietas patieso juridisko un faktisko sarežģītību, ir pārāk augsts, tiesa pēc otra lietas dalībnieka lūguma drīkst attiecīgi uzdot šos izdevumus atlīdzināt mazākā apmērā, tomēr ne mazākā par atbilstoši [*Zakon za advokaturata* (Advokatūras likums)] 36. pantam noteikto minimālo apmēru.

[..]

8. Arī juridiskās personas un individuālie komersanti var lūgt tiesu uzdot atmaksāt tiem advokāta atlīdzību, ja tos pārstāvējis juriskonsults."

6 Advokatūras likuma 36. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Advokātam vai advokātam no Eiropas Savienības dalībvalsts ir tiesības uz atlīdzību par savu darbu.

2. Atlīdzības apmēru nosaka līgumā starp advokātu vai advokātu no Eiropas Savienības dalībvalsts un klientu. Šim apmēram jābūt taisnīgam un pamatotam, un tas nedrīkst būt zemāks, nekā par attiecīgā veida darbu ir paredzēts *Vissh advokatski savet* [(Advokatūras augstākā padome, Bulgārija)] noteikumos."

7 Šā likuma 118. panta 3. punktā ir paredzēts:

"Par Advokatūras augstākās padomes locekļiem drīkst ievēlēt advokātu kolēģijas biedrus, kuriem ir vismaz piecpadsmit gadu pieredze advokāta profesijā."

8 Minētā likuma 121. panta 1. punktā ir noteikts:

"Advokatūras augstākā padome pieņem likumā un Advokātu ētikas kodeksā paredzētos noteikumus."

9 Šī paša likuma 132. pantā ir paredzēts:

"Disciplinārs pārkāpums ir apzināta tādu pienākumu neizpilde, kas paredzēti šajā likumā un Advokātu ētikas kodeksā, Advokatūras augstākās padomes noteikumos un lēmumos un advokātu padomju un kopsapulču lēmumos, kā arī:

[..]

5) vienošanās ar klientu par mazāku atlīdzību, nekā par attiecīgā veida darbu ir paredzēts Advokatūras augstākās padomes noteikumos, izņemot gadījumus, kad šāda iespēja ir paredzēta šajā likumā un noteikumos."

10 *Naredba nº1 za minimalnite razmeri na advokatskite vaznagrazhdenia* (Noteikumi Nr. 1 par advokātu minimālajiem honorāriem, turpmāk tekstā – "Noteikumi Nr. 1") 1. pantā ir paredzēts:

"Atlīdzības par advokāta sniegtu juridisko palīdzību apmēru nosaka, brīvi vienojoties, pamatojoties uz rakstveida līgumu ar klientu, tomēr tas nedrīkst būt zemāks par minimālo apmēru, kāds par attiecīgā veida palīdzību paredzēts šajos noteikumos."

11 No Noteikumu Nr. 1 7. panta 5. punkta, lasot to kopā ar tā 2. punkta 1. apakšpunktu, izriet, ka šis minimālais honorāra apmērs tādās lietās kā pamatlietās aplūkotās ir 300 Bulgārijas levu (BGN) (aptuveni EUR 154).

12 Minēto noteikumu papildnoteikumu 2.a pantā ir noteikts:

[*Zakon za danak varhu dobavenata stoynost* (Likums par pievienotās vērtības nodokli)] izpratnē nereģistrētu advokātu honorāra apmērā neietilpst pievienotās vērtības nodoklis, bet tā izpratnē reģistrētiem advokātiem maksājamais pievienotās vērtības nodoklis tiek aprēķināts no honorāra, kas noteikts saskaņā ar šiem noteikumiem un ir uzskatāms par advokāta honorāra, ko maksā klients, neatņemamu daļu."

## Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

### *Lieta C-427/16*

13 *CHEZ Elektro Bulgaria* ir vērsusies iesniedzējtiesā ar pieteikumu izdot maksājuma rīkojumu, ar ko *Y. Kotsev* tiktu uzdots tai samaksāt tostarp BGN 60 kā advokāta honorāru.

14 Tā kā minētā summa ir zemāka par Noteikumos Nr. 1 paredzēto minimālo apmēru, iesniedzējtiesa atgādina, ka vienošanās par atlīdzību, kas ir zemāka par minētajos noteikumos paredzēto, atbilstoši Advokatūras likumam ir disciplinārs pārkāpums. Lai arī gadījumos, kad advokātu honorāri ir pārmērīgi salīdzinājumā ar lietas patieso juridisko un faktisko sarežģītību, Bulgārijas tiesas attiecībā uz šo izdevumu daļu var uzdot atlīdzināt mazāku summu, tomēr šī summa nedrīkst būt mazāka par minimālo apmēru.

15 Iesniedzējtiesa norāda, ka lieta C-427/16 atšķiras no lietas, kurā 2006. gada 5. decembrī tika pasludināts spriedums *Cipolla* u.c. (C-94/04 un C-202/04, EU:C:2006:758), kā arī 2002. gada 19. februāra spriedumā aplūkotās lietas *Arduino* (C-35/99, EU:C:2002:97). Proti, atbilstoši Bulgārijas tiesiskajam regulējumam Advokatūras augstākā padome, kuras locekļi ir advokāti, kurus ievēlējuši to kolēģi, drīkst noteikt minimālos honorāru apmērus un valsts iestādēm pār to nav nekādas kontroles.

16 Iesniedzējtiesa šajā ziņā precizē, ka Advokatūras augstākā padome rīkojas kā uzņēmumu apvienība.

17 Visbeidzot iesniedzējtiesa piebilst, ka saskaņā ar Noteikumu Nr. 1 papildnoteikumu 2.a pantu to advokātu honorārā, kas nav reģistrēti Likuma par pievienotās vērtības nodokli izpratnē, netiek ietverts PVN. Attiecībā uz reģistrētajiem advokātiem maksājamo PVN aprēķina no honorāra un tas ir uzskatāms par klienta maksājamā honorāra neatņemamu daļu, un tādējādi šis honorārs palielinās par PVN likmi 20 % apmērā. Šīs PVN ietveršanas rezultātā honorāriem atkal ir jāpiemēro nodokļa likme, jo ir mainījusies nodokļa bāze. Iesniedzējtiesa uzskata, ka Noteikumu Nr. 1 papildnoteikumu 2.a pantā ir sajaukti jēdzieni pakalpojuma "cena" un "nodoklis" Direktīvas 2006/112 1. panta izpratnē. Tā uzskata, ka šiem abiem jēdzieniem ir dažādi pamati un arī atšķirīgi adresāti.

### *Lieta C-428/16*

18 Ar pieteikumu izdot maksājuma rīkojumu *FrontEx International* ir lūgusi iesniedzējtiesai uzdot *E. Yanakiev* tai samaksāt tostarp BGN 200 kā atlīdzību par tās algotā juriskonsulta pakalpojumiem.

19 Pieprasītā summa ir mazāka par Noteikumos Nr. 1 paredzēto minimālo BGN 300 apmēru.

20 Iesniedzējtiesa uzskata, ka juriskonsultu darba devēji īsteno tādu pašu darbību kā advokāti. Tādēļ ir radies jautājums par šīs *GPK* normas, ar ko juriskonsultiem tiek piešķirtas tiesības saņemt advokāta atlīdzību, atbilstību Direktīvai 77/249, kā arī LESD 101. panta 1. punktam.

21 Šajos apstākļos *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa, Bulgārija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus, kas ir identiski abās lietās:

"1) Vai atbilstoši LESD 101. panta 1. punktam (aizliegums nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci) nav pieļaujams [Advokatūras likuma] 36. panta 2. punkts, saskaņā ar kuru brīvo profesiju uzņēmumu apvienībai (Advokatūras augstākā padome), pamatojoties uz valsts deleģētām pilnvarām, ir rīcības brīvība iepriekš noteikt šo uzņēmumu sniegto pakalpojumu cenu minimālo apmēru (advokātu honorārus)?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai [*GPK*] 78. panta 5. punkts *in fine* (daļā, kurā šī norma nepieļauj advokāta honorāra samazinājumu zem noteiktā minimālā apmēra) ir pretrunā LESD 101. panta 1. punktam?

3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai [Advokatūras likuma] 132. panta 5. punkts (attiecībā uz šā likuma 136. panta 1. punkta piemērošanu) ir pretrunā LESD 101. panta 1. punktam?

4) Vai LESD 56. panta 1. punktam (aizliegums ierobežot pakalpojumu sniegšanas brīvību) ir pretrunā [Advokatūras likuma] 36. panta 2. punkts?

5) Vai [*GPK*] 78. panta 8. punkts ir pretrunā LESD 101. panta 1. punktam?

6) Vai [*GPK*] 78. panta 8. punkts ir pretrunā Direktīvai [77/249] (attiecībā uz juriskonsultu pārstāvētu personu tiesībām prasīt atlīdzināt advokāta atlīdzību)?

7) Vai [Noteikumu Nr. 1] papildnoteikumu 2.a pants, atbilstoši kuram [PVN] ir atļauts uzskatīt par daļu no brīvās profesijas pārstāvja sniegta pakalpojuma cenas (attiecībā uz [PVN], kas uzskatāms par maksājamā advokāta honorāra daļu, iekļaušanu), ir pretrunā Direktīvai [2006/112]?"

22 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2016. gada 14. septembra rīkojumu lietas C-427/16 un C-428/16 rakstveida un mutvārdu procesā un galīgā sprieduma taisīšanai tika apvienotas.

## Par prejudiciālajiem jautājumiem

### *Par pieņemamību*

23 Eiropas Komisija izvirza jautājumu par pirmā līdz sestā prejudiciālā jautājuma pieņemamību.

24 Komisija norāda, ka tiesas kompetencē neietilpst izdot maksājuma rīkojumu par summu, kas pārsniedz faktiski samaksāto summu. Tā turklāt apgalvo, ka apstāklis, ka vienošanās par zemāku atlīdzību nekā Noteikumos Nr. 1 paredzētā ir disciplinārs pārkāpums, atbilstoši Tiesas judikatūrai nav pamats, lai iesniegtu prejudiciālu interpretācijas jautājumu.

25 Šajā ziņā ir jānošķir pirmā līdz trešā, piektā un sestā prejudiciālā jautājuma pieņemamība, no vienas puses, un ceturtā prejudiciālā jautājuma pieņemamība, no otras puses.

26 Pirmkārt, attiecībā uz pirmo līdz trešo, piekto un sesto prejudiciālo jautājumu ir jāatgādina, ka LESD 267. pantā noteiktās sadarbības starp Tiesu un valstu tiesām procedūras ietvaros tikai valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ir tā, kas, ņemot vērā lietas īpatnības, var noteikt gan to, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai šī tiesa

varētu taisīt spriedumu, gan to, cik atbilstīgi ir Tiesai uzdotie jautājumi. Tādēļ, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jālemj (spriedums, 2017. gada 26. jūlijs, *Persidera*, C-112/16, EU:C:2017:597, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

27 Līdz ar to pastāv jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju, kurus valsts tiesa uzdevusi savas atbildības ietvaros noteiktā tiesiskā regulējuma un faktisko apstākļu ietvaros, kuru precizitāte Tiesai nav jāpārbauda, atbilstības pieņēmums. Atteikties lemt par valsts tiesas lūgumu Tiesa var tikai tad, ja ir acīmredzams, ka Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas apstākļiem vai tās priekšmetu, ja problēmai ir hipotētisks raksturs vai arī ja Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesību apstākļi, kas vajadzīgi, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2017. gada 26. jūlijs, *Persidera*, C-112/16, EU:C:2017:597, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

28 Šajā gadījumā no lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka advokātu honorāri un juriskonsulta atlīdzība ir daļa no izmaksām strīdos, par kuriem iesniedzējtiesai ir jāpieņem nolēmumi.

29 Tādējādi nav acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nebūtu nekādas saistības ar pamatlietu faktiskajiem apstākļiem un priekšmetu, vai ka problēmai būtu vienīgi hipotētisks raksturs.

30 Turklāt Tiesas kompetencē nav interpretēt valsts tiesību normas, jo šāda interpretācija ir tikai valsts tiesu ekskluzīvā kompetencē (spriedums, 2017. gada 14. jūnijs, *Online Games* u.c., C-685/15, EU:C:2017:452, 45. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

31 Līdz ar to jautājums, vai iesniedzējtiesa var izdot maksājuma rīkojumu par atlīdzības summu, kas ir lielāka par faktiski samaksāto, ir valsts tiesību jautājums, kura izlemšana nav Tiesas kompetencē, un tas ir jāizvērtē vienīgi valsts tiesai, kas izskata pamatlietas.

32 No minētā izriet, ka pirmais līdz trešais, piektais un sestais prejudiciālais jautājums ir pieņemami.

33 Otrkārt, attiecībā uz ceturto prejudiciālo jautājumu ir jānorāda, ka iesniedzējtiesa vaicā, vai LESD 56. panta 1. punktam pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, atbilstoši kuram advokāts un viņa klients nedrīkst vienoties par atlīdzību, kas ir zemāka par minimālo summu, kura paredzēta noteikumos, ko pieņēmusi tāda advokātu profesionālā organizācija kā Advokatūras augstākā padome.

34 Šajā saistībā, ciktāl uzdotais jautājums attiecas uz pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma saderību ar LESD normām par pakalpojumu sniegšanas brīvību, ir jānorāda, ka minētās normas nav piemērojamas situācijā, kad visi apstākļi skar tikai vienas dalībvalsts teritoriju (spriedums, 2016. gada 8. decembris, *Eurosaneamientos* u.c., C-532/15 un C-538/15, EU:C:2016:932, 45. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

35 Tiesa ir nospriedusi, ka konkrētajiem aspektiem, kas ļautu konstatēt LESD normu par pakalpojumu sniegšanas brīvību saikni ar tādas lietas priekšmetu vai apstākļiem, kura visādā ziņā attiecas tikai uz vienas dalībvalsts teritoriju, ir jāizriet no iesniedzējtiesas lēmuma (spriedums, 2016. gada 8. decembris, *Eurosaneamientos* u.c., C-532/15 un C-538/15, EU:C:2016:932, 46. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

36 Tāpēc tādā situācijā, kas visādā ziņā attiecas tikai uz vienas dalībvalsts teritoriju, iesniedzējtiesai – kā prasīts Tiesas Reglamenta 94. pantā – ir jānorāda Tiesai, kādā ziņā tās izskatāmā lieta, lai arī būdama pilnībā iekšēja rakstura, ir tā saistīta ar Savienības tiesību normām par pamatbrīvībām, ka prasītā prejudiciālā interpretācija ir kļuvusi vajadzīga šīs lietas izspriešanai (spriedums, 2016. gada 8. decembris, *Eurosaneamientos* u.c., C-532/15 un C-538/15, EU:C:2016:932, 47. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

37 Šajā gadījumā no lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu neizriet, ka pamatlietās būtu tām raksturīgi elementi, kas saistīti ar šo lietu pusēm vai to darbībām, kas neaprobežojas tikai ar Bulgārijas teritoriju. Iesniedzējtiesa turklāt nenorāda, kādā ziņā minētās lietas, lai arī būdamas pilnībā iekšēja rakstura, ir tā saistītas ar Savienības tiesību normām par pamatbrīvībām, ka šo lietu izspriešanai ir nepieciešama prasītā prejudiciālā interpretācija.

38 Šajos apstākļos ir jākonstatē, ka lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu nav sniegta konkrēta informācija, kas ļautu konstatēt LESD 56. panta iespējamu piemērojamību pamatlietu apstākļiem.

39 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, ir jāuzskata, ka ceturtais jautājums nav pieņemams.

### *Par pirmo līdz trešo jautājumu*

40 Ar pirmo līdz trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 101. panta 1. punkts, lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu, ir interpretējams tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, atbilstoši kuram, pirmkārt, advokāts ar savu klientu nedrīkst vienoties par samaksu, kas ir zemāka par minimālo summu, kura paredzēta noteikumos, ko pieņēmusi tāda advokātu profesionālā organizācija kā Advokatūras augstākā padome, jo pretējā gadījumā pret minēto advokātu var tikt ierosināta disciplinārlieta, un, otrkārt, tiesa nedrīkst uzdot atlīdzināt honorāra summu, kas ir mazāka par šo minimālo summu.

41 No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka, lai arī LESD 101. pants attiecas tikai uz uzņēmumu rīcību un neskar dalībvalstu normatīvos vai administratīvos aktus, tomēr šajā pantā, to aplūkojot kopsakarā ar LES 4. panta 3. punktu, kurā ir noteikts sadarbības pienākums starp Savienību un dalībvalstīm, ir paredzēts dalībvalstu pienākums neveikt vai atcelt tādus pasākumus, pat ja tiem ir normatīvs vai regulējošs raksturs, kuru rezultātā uzņēmumiem piemērojamie konkurences noteikumi varētu zaudēt savu lietderīgo iedarbību (spriedums, 2016. gada 21. septembris, *Etablissements Fr. Colruyt*, C-221/15, EU:C:2016:704, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

42 LESD 101. pants, to lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu, ir pārkāpts, ja dalībvalsts vai nu nosaka pienākumu noslēgt, vai arī atbalsta tādu aizliegto vienošanos noslēgšanu, kas ir pretējas LESD 101. pantam, vai ja tā nostiprina šādu vienošanos ietekmi, vai atņem savam tiesiskajam regulējumam likuma spēku, deleģējot privātiem saimnieciskās darbības subjektiem atbildību par tādu lēmumu pieņemšanu, kas ietekmē ekonomiskās intereses (spriedums, 2016. gada 21. septembris, *Etablissements Fr. Colruyt*, C-221/15, EU:C:2016:704, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

43 Tas tā nav gadījumā, kad maksu apmērus nosaka, ievērojot likumā noteiktos sabiedrisko interešu kritērijus, un kad valsts pārvalde nedeleģē savas apstiprināšanas vai maksu noteikšanas prerogatīvas privātiem uzņēmējiem, pat ja uzņēmēju pārstāvji šīs maksas ierosinājušās komitejas sastāvā nav mazākumā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 31. punkts).

44 Pirmkārt, attiecībā uz jautājumu, vai pamatlietā aplūkotais tiesiskais regulējums rada pienākumu noslēgt vai atbalsta aizliegtas vienošanās noslēgšanu starp privātiem uzņēmējiem, ir jānorāda, ka Advokatūras augstākajā padomē ietilpst vienīgi savu kolēģu ievēlēti advokāti.

45 Tomēr profesionālās organizācijas noteiktām maksām var būt likuma spēks, it īpaši, ja šādas organizācijas dalībnieki ir attiecīgo uzņēmēju neatkarīgie eksperti un ja tiem ir ar likumu uzlikts pienākums noteikt šīs maksas, ņemot vērā ne tikai nozares uzņēmumu un uzņēmumu apvienību, kas tos iecēlušas, intereses, bet arī vispārējās intereses un citu nozaru uzņēmumu intereses vai attiecīgo pakalpojumu izmantotāju intereses (spriedums, 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 34. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

46 Lai nodrošinātu, ka profesionālās organizācijas biedri patiešām darbojas, ievērojot vispārējās intereses, šo interešu kritēriji ir pietiekami precīzi jānosaka likumā, kā arī ir jāpastāv valsts faktiskās kontroles un galīgo lēmumu pieņemšanas pilnvarām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 41. punkts).

47 Šajā gadījumā pamatlietā aplūkotajā tiesiskajā regulējumā nav neviena konkrēta kritērija, kas nodrošinātu, ka minimālās advokāta atlīdzības summas, kuras noteikusi Advokatūras augstākā padome, ir taisnīgas un pamatotas, ievērojot vispārējās intereses. It īpaši šajā tiesiskajā regulējumā nav neviena nosacījuma, kas atbilstu *Varhoven administrativen sad* (Augstākā administratīvā tiesa, Bulgārija) 2016. gada 27. jūlija spriedumā izvirzītajām prasībām, kas saistītas tostarp ar kvalificētas juridiskās palīdzības pieejamību iedzīvotājiem un juridiskām personām, kā arī ar nepieciešamību novērst sniegto pakalpojumu kvalitātes pasliktināšanās riskus.

48 Otrkārt, attiecībā uz jautājumu, vai Bulgārijas valsts savu kompetenci advokātu minimālās atlīdzības apmēra noteikšanas jomā ir deleģējusi privātiem uzņēmumiem, no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka Advokatūras augstākās padomes noteikumus par šiem minimālajiem apmēriem kontrolē vienīgi *Varhoven administrativen sad* (Augstākā administratīvā tiesa) un šī kontrole aprobežojas vienīgi ar pārbaudi par to, vai šie noteikumi atbilst Bulgārijas Konstitūcijai un likumiem.

49 No tā izriet, ka, ņemot vērā, ka nav normu, lai nodrošinātu, ka Advokatūras augstākā padome rīkojas kā valsts varas atzars, kurš kalpo vispārējām interesēm, valsts faktiskā kontrolē un ar valstij paredzētām galīgo lēmumu pieņemšanas pilnvarām, tāda profesionālā organizācija kā Advokatūras augstākā padome ir uzskatāma par uzņēmumu apvienību LESD 101. panta izpratnē, kad tā pieņem noteikumus, kuros paredzēti advokātu atlīdzības minimālie apmēri.

50 Turklāt, lai Savienības konkurences noteikumus varētu piemērot pamatlietā aplūkotajam tiesiskajam regulējumam, tam ir jābūt tādam, kas varētu ierobežot konkurences darbību iekšējā tirgū (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 42. punkts).

51 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka tādu advokātu atlīdzības minimālo apmēru noteikšana, kuri ar valsts tiesisko regulējumu ir padarīti saistoši, kā tas ir pamatlietā, traucējot citiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem noteikt par šiem apmēriem zemākas maksas, ir pielīdzināma horizontālai obligāto minimālo maksu noteikšanai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 43. punkts).

52 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ir jākonstatē, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, atbilstoši kuram, pirmkārt, advokātam ar klientu nav ļauts vienoties par atlīdzību, kas ir zemāka par minimālo atlīdzības apmēru, kurš paredzēts noteikumos, ko pieņēmusi tāda advokātu profesionālā organizācija kā Advokatūras augstākā padome, pretējā gadījumā paredzot disciplinārās procedūras ierosināšanu pret attiecīgo advokātu, un, otrkārt, atbilstoši kuram tiesa nedrīkst uzdot atlīdzināt honorāru, kas ir zemāks par šo minimālo apmēru, var ierobežot konkurenci iekšējā tirgū LESD 101. panta 1. punkta izpratnē.

53 Tomēr ir jānorāda, ka ar pamatlietā aplūkoto tiesisko regulējumu ir ticis padarīts saistošs uzņēmumu apvienības lēmums, kura mērķis vai sekas ir konkurences ierobežošana vai pušu rīcības brīvības ierobežošana, no kurām viena nav tāda, uz ko noteikti varētu tikt attiecināts LESD 101. panta 1. punktā, to lasot kopsakarā ar LES 4. panta 3. punktu, ietvertais aizliegums (spriedums, 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 46. punkts).

54 Lai piemērotu šos noteikumus šādā situācijā, vispirms ir jāņem vērā vispārējais konteksts, kādā attiecīgais uzņēmumu apvienības lēmums tika pieņemts vai rada sekas, un it īpaši tā mērķi. Turpinājumā ir jāizvērtē, vai konkurenci ierobežojošās sekas, kas no tā izriet, ir saistītas ar šo mērķu

sasniegšanu (spriedumi, 2002. gada 19. februāris, *Wouters* u.c., C-309/99, EU:C:2002:98, 97. punkts; 2013. gada 18. jūlijs, *Consiglio Nazionale dei Geologi*, C-136/12, EU:C:2013:489, 53. punkts, kā arī 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 47. punkts).

55 Šajā kontekstā ir jāpārbauda, vai šādi ar pamatlietā aplūkotajiem noteikumiem ieviestie ierobežojumi ir tikai tie, kas nepieciešami, lai nodrošinātu leģitīmu mērķu sasniegšanu (spriedumi, 2006. gada 18. jūlijs, *Meca-Medina* un *Majcen*/Komisija, C-519/04 P, EU:C:2006:492, 47. punkts; 2013. gada 18. jūlijs, *Consiglio Nazionale dei Geologi*, C-136/12, EU:C:2013:489, 54. punkts, kā arī 2014. gada 4. septembris, *API* u.c., no C-184/13 līdz C-187/13, C-194/13, C-195/13 un C-208/13, EU:C:2014:2147, 48. punkts).

56 Tomēr, ņemot vērā Tiesas rīcībā esošos lietas materiālus, tai nav iespējams izvērtēt, vai tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā, atbilstoši kuram advokātam ar klientu nav ļauts vienoties par atlīdzību, kas ir zemāka par minimālo atlīdzības apmēru, kurš paredzēts noteikumos, ko pieņēmusi tāda advokātu profesionālā organizācija kā Advokatūras augstākā padome, ir uzskatāms par nepieciešamu leģitīma mērķa sasniegšanai.

57 Iesniedzējtiesai, ņemot vērā vispārējo kontekstu, kādā tikuši pieņemti Advokatūras augstākās padomes noteikumi vai kādā īstenojas to sekas, ir jāizvērtē, vai, ievērojot visus tās rīcībā esošos atbilstošos elementus, pamatlietā aplūkotos ierobežojumus saturošās normas ir uzskatāmas par nepieciešamām minētā mērķa sasniegšanai.

58 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz pirmo līdz trešo jautājumu ir jāatbild, ka LESD 101. panta 1. punkts, lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, atbilstoši kuram, pirmkārt, advokātam ar klientu nav ļauts vienoties par atlīdzību, kas ir zemāka par minimālo atlīdzības apmēru, kurš paredzēts noteikumos, ko pieņēmusi tāda advokātu profesionālā organizācija kā Advokatūras augstākā padome, pretējā gadījumā paredzot disciplinārās procedūras ierosināšanu pret attiecīgo advokātu, un, otrkārt, atbilstoši kuram tiesa nedrīkst uzdot atlīdzināt honorāru, kas ir mazāks par šo minimālo apmēru, var ierobežot konkurenci iekšējā tirgū LESD 101. panta 1. punkta izpratnē. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai šāds tiesiskais regulējums, ievērojot tā konkrēto piemērošanas kārtību, patiesi atbilst leģitīmajiem mērķiem un vai šādi paredzētie ierobežojumi aprobežojas tikai ar to, kas nepieciešams šo leģitīmo mērķu sasniegšanai.

### *Par piekto un sesto jautājumu*

59 Ar piekto un sesto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 101. panta 1. punkts, lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu un Direktīvu 77/249, ir interpretējams tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, saskaņā ar kuru juridiskajām personām un individuālajiem komersantiem atbilstoši valsts tiesas nolēmumam var tikt atlīdzināti izdevumi par advokāta pakalpojumiem, ja tos ir pārstāvējis juriskonsults.

60 Šajā ziņā pietiek konstatēt, ka nav uzskatāms, ka ar minēto tiesisko regulējumu tiek izvirzīts pienākums vai tiek atbalstīta ar LESD 101. pantu aizliegtu vienošanos noslēgšana, vai ka ar to tiktu nostiprināta šādu vienošanos ietekme.

61 Līdz ar to LESD 101. panta 1. punktam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, saskaņā ar kuru juridiskajām personām un individuālajiem komersantiem atbilstoši valsts tiesas nolēmumam var tikt atlīdzināti izdevumi par advokāta pakalpojumiem, ja tos ir pārstāvējis juriskonsults.

62 Turklāt, tā kā Direktīvā 77/249 nav normu, kas regulētu ar tiesas nolēmumu uzdotu juridisko pakalpojumu sniedzēju atlīdzības izdevumu atlīdzināšanu, ir jāuzskata, ka minētais valsts tiesiskais regulējums neietilpst arī Direktīvas 77/249 piemērošanas jomā.

63 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz piekto un sesto jautājumu ir jāatbild, ka LESD 101. panta 1. punkts, lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu un Direktīvu 77/249, ir interpretējams tādējādi, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, saskaņā ar kuru juridiskajām personām un individuālajiem komersantiem atbilstoši valsts tiesas nolēmumam var tikt atlīdzināti izdevumi par advokāta pakalpojumiem, ja tos ir pārstāvējis juriskonsults.

*Par septīto jautājumu*

64 Ar septīto jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai Direktīva 2006/112 ir interpretējama tādējādi, ka tai ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, atbilstoši kuram PVN ir reģistrētu advokātu honorāra neatņemama daļa, kā rezultātā šiem honorāriem PVN tiek piemērots dubultā.

65 Saskaņā ar Direktīvas 2006/112 78. panta pirmās daļas a) punktu nodokļa bāzē tostarp ietver nodokļus, nodevas un citus maksājumus, izņemot pašu PVN.

66 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru kopējo PVN sistēmu raksturojošais nodokļu neitralitātes princips nepieļauj, ka nodokļa maksātāja profesionālo darbību aplikšana ar nodokli rada dubultu aplikšanu ar nodokli (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2009. gada 23. aprīlis, *Puffer*, C-460/07, EU:C:2009:254, 46. punkts, un 2012. gada 22. marts, *Klub*, C-153/11, EU:C:2012:163, 42. punkts).

67 Šajā gadījumā, tā kā iesniedzējtiesa lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-427/16 ir konstatējusi, ka atbilstoši pamatlietā aplūkojamajam tiesiskajam regulējumam advokātu honorāriem PVN tiek uzlikts dubultā, šāds tiesiskais regulējums neatbilst nedz Direktīvas 2006/112 78. panta pirmās daļas a) punktam, nedz kopējo PVN sistēmu raksturojošajam nodokļu neitralitātes principam.

68 Šādos apstākļos uz septīto jautājumu ir jāatbild, ka PVN direktīvas 78. panta pirmās daļas a) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, saskaņā ar kuru PVN ir reģistrētu advokātu honorāra neatņemama daļa, ja tā rezultātā šiem honorāriem PVN tiek piemērots dubultā.

**Par tiesāšanās izdevumiem**

69 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

**1) LESD 101. panta 1. punkts, lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, atbilstoši kuram, pirmkārt, advokātam ar klientu nav ļauts vienoties par atlīdzību, kas ir zemāka par minimālo atlīdzības apmēru, kurš paredzēts noteikumos, ko pieņēmusi tāda advokātu profesionālā organizācija kā *Vissh advokatski savet* (Advokatūras augstākā padome, Bulgārija), pretējā gadījumā paredzot disciplinārās procedūras ierosināšanu pret attiecīgo advokātu, un, otrkārt, atbilstoši kuram tiesa nedrīkst uzdot atlīdzināt honorāru, kas ir mazāks par šo minimālo apmēru, var ierobežot konkurenci iekšējā tirgū LESD 101. panta 1. punkta izpratnē. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai šāds tiesiskais regulējums, ievērojot tā konkrēto piemērošanas kārtību, patiesi atbilst leģitīmajiem mērķiem un vai šādi paredzētie ierobežojumi aprobežojas tikai ar to, kas nepieciešams šo leģitīmo mērķu sasniegšanai;**

2) **LESD 101. panta 1. punkts, lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu un Padomes 1977. gada 22. marta Direktīvu 77/249/EEK par pasākumiem, kas palīdz advokātiem sekmīgi īstenot brīvību sniegt pakalpojumus, ir interpretējams tādējādi, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds tiek aplūkots pamatlietā, saskaņā ar kuru juridiskajām personām un individuālajiem komersantiem atbilstoši valsts tiesas nolēmumam var tikt atlīdzināti izdevumi par advokāta pakalpojumiem, ja tos ir pārstāvējis juriskonsults;**

3) **Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīvas 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu 78. panta pirmās daļas a) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, saskaņā ar kuru pievienotās vērtības nodoklis ir reģistrētu advokātu honorāra neatņemama daļa, ja tā rezultātā šiem honorāriem pievienotās vērtības nodoklis tiek piemērots dubultā.**

[Paraksti]